

life of the community. From the early 1930s, internationalist propaganda campaigns began to be combined with outright hostility towards representatives of national minorities, including Czechs. Subsequently, this resulted in loud campaigns of accusing them of «anti-Soviet and anti-communist activities» and repressions against them.

Key words: ethnic community, ethno-national policy, national and cultural life, repressions, Czechs.

Отримано: 5.11.2023 р.

УДК 001(477)Огієнко:[378.4.091.113(477.43-21)+354(477)](1919/1920)
DOI: 10.32626/2309-7086.2023-20.314-323

Олександр Завальнюк

*ORCID 0000-0002-1778-9736,
доктор історичних наук, професор,
завідувач кафедри історії України,
Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка*

ПОЄДНАННЯ ІВАНОМ ОГІЄНКОМ РОБОТИ НА ПОСАДАХ РЕКТОРА КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ І МІНІСТРА ОСВІТИ / СПОВІДАнь / ГОЛОВНОГО УПОВНОВАЖЕНОГО УРЯДУ УНР: ДОЦІЛЬНІСТЬ, РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ (1919-1920 рр.)

Досліджується питання про одночасну реалізацію Іваном Огієнком свого організаторського потенціалу на різних високих посадах в УНР, які були пов'язані з освітньою, духовною і управлінською сферами і підпорядковувалися інтересам національного відродження. Актуальність теми продиктована потребою особистісного виміру ролі української еліти в революції на прикладі одного із найбільш активних діячів високого рангу у 1919-1920 рр. і засвоєння певних уроків для наступних поколінь.

Метою статті є з'ясування основного змісту, доцільності, результативності та значення для національного відродження 1919-1920 рр. різнопрофільної діяльності Івана Огієнка, який на протязі певних етапів одночасно поєднував виконання різних державно-управлінських посадових обов'язків. Для її досягнення використано такі методи дослідження, як загальнонаукові (аналіз, синтез, систематизація, індукція, дедукція), суміжних наук (політична антропологія та психологія) та спеціально-історичні (структурно-функціональний, хронологічний, історико-біографічний, вибірковий).

Наукова новизна: уперше комплексно висвітлюється державницька діяльність вченого, освітянина і державника, який одночасно посідав по декілька важливих посад та реалізовував свій організаторський, інтелектуальний і управлінський потенціал в інтересах українського національного відродження.

Висновки. Керівництво УНР неодноразово залучало ректора К-ПДУУ Івана Огієнка до роботи у вищому ешелоні влади української держави, де він у різний час посідав міністерські посади, був членом українського уряду і його головним уповноваженим представником у зносинах з польськими адміністративними органами у Кам'янці-Подільському. Завдяки своїм здібностям, постійній цілеспрямованості, наполегливості і великій самовіддачі, що виявлялися одночасно на різних посадах, вдалося забезпечити ефективне вирішення покладених на нього по-

садових обов'язків, що давало корисні для справи результати, відповідало інтересам держави і суспільства. Завдяки цьому багато виграв університет – кадрово, фінансово, матеріально-технічно, соціально. Хоча з особистісного погляду така практика виснажувала сумнісника і серйозно перевантажувала його, позначаючись на його майбутньому здоров'ї. Подібне засвідчувало про брак реального кадрового резерву в державі і потребу вирішення цього питання в майбутньому.

Ключові слова: Українська Народна Республіка, Іван Огієнко, ректор, міністр освіти, міністр сповідань, головноуповноважений уряду УНР, кадровий резерв.

Поставка проблеми. У багатогранній державницькій діяльності Івана Огієнка особливе місце посідають 1919-1920 рр., на які припадає виконання ним низки важливих обов'язків на посадах, по-перше, ректора Кам'янець-Подільського державного українського університету (К-ПДУУ), а по-друге, міністра і члена уряду, повноважного представника Української Народної Республіки у зносинах з представниками польських цивільних структур на Поділлі. Подібне зустрічалося не раз у тодішній державотворчій практиці. Утім на долю Огієнка випало величезне морально-психологічне і фізичне навантаження, від якого він не відмовлявся, якщо не брати до уваги, за його свідченням, кількаразові невдалі спроби податися на демісію з посади головноуповноваженого уряду УНР наприкінці 1919 і навесні 1920 років. Пояснення цього криється як у характері самого діяча, його оцінці власних спроможностей якомога більше та змістовніше служити інтересам українського народу, так і сприяючій позиції керівників країни, які, відчуваючи «кадровий голод», час від часу залучали цього яскравого, патріотичного, готового сповна реалізувати себе в різнохарактерній державно-управлінській праці вченого-інтелектуала, до виконання чималого кола службових обов'язків за кількома посадами одночасно. Ці поєднання (по факту, їх було щонайменше 3, якщо не рахувати ще й виконання упродовж нестривалого часу на території Східної Галичини влітку 1920 р. обов'язків Голови Ради Народних Міністрів УНР) давалися йому складно, забирали багато сил і не завжди викликали розуміння серед науково-педагогічних працівників К-ПДУУ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Цікаво, що зазначений аспект біографії І.І. Огієнка відомі дослідники-огієнкознавці [13; 14; 18-21] фактично обминули. Вміло розкриваючи ті чи ті складові, пов'язані з діяльністю зазначеного діяча на різних керівних державних посадах в УНР, вони залишили підняте нами питання без уваги, що пояснює потребу його дослідження.

Метою дослідження є з'ясування основного змісту, доцільності, результативності та значення для національного відродження 1919-1920 рр. різнопрофільної діяльності Івана Огієнка, який на протязі певних етапів одночасно поєднував виконання різних державно-управлінських посадових обов'язків. Для її досягнення використано такі методи дослідження, як загальнонаукові (аналіз, синтез, систематизація, індукція, дедукція), суміжних наук (політична антропологія та психологія) та спеціально-історичні (структурно-функціональний, хронологічний, історико-біографічний, вибірковий).

Виклад основного матеріалу. Перше згадане поєднання припало на січень-квітень 1919 р., коли ректор Огієнко працював ще й міністром освіти. На цю посаду його від імені Директорії УНР запросив наприкінці 1918 р. член цього керівного органу Ф.П. Швець. Під час телеграфного спілкування з ним Іван Іванович заявив: «Я настільки отдався справі улаштування Кам'янецького університету, що мені надзвичайно важко залишити розпочату працю, і я

дуже прошу, щоб моє ректорство було припинено на деякий час...» [3]. До цього прислухалися, і вже 5 січня 1919 р. Директорія видала наказ про призначення І.І. Огієнка міністром народної освіти в уряді В.М. Чехівського, із збереженням за ним попередньої посади. Про це 11 січня 1919 р. повідомляла, зокрема, газета «Нова Рада»: «Даючи згоду Директорії прийняти посаду міністра освіти, І.І. Огієнко висловив одначе побоювання за долю державного Кам'янецького університету, в якому ще не досить організувалася праця і склад. Директорія згодилась, що посада ректора Кам'янецького університету залишається за І.І. Огієнком» [14]. Тобто, факт поєднання посад не заперечний. Утім важко уявляється, як можна було керувати вишем на відстані понад 400 км. Тимчасово посаду керівника університету посів, згідно Університетського статуту 1884 р., старший за віком декан (ним виявився професор Петро Бучинський). Саме він і проводив засідання ради професорів, правління університету, видавав різні накази, відповідав за вирішення низки інших важливих питань. Щоправда, т.в.о ректора не був таким ініціативним, енергійним і результативним, як його попередник. За спогадами Л.Т. Білецького, «...професор Бучинський адміністратор був кепський і справи університету велись скорше по традиції, як вони були заведені проф. Огієнком, все-ж такі відсутність справжнього адміністратора дуже відчувалась на кожному кроці...» [12, с.187-188]. Щоб виправити становище, міністр освіти, який з початку лютого працював у Вінниці, навідався до Кам'янця-Подільського і запровадив в університеті посаду проректора, на яку призначив професора М.М. Хведорова. Йому і доручив виконувати обов'язки керівника закладу вищої освіти, в той час як сам на початку третьої декади березня відбув разом з іншими міністрами до Галичини [12, с.150]. Щоб не повторилася ситуація із Петром Бучинським, міністр зобов'язав проректора письмово звітуватися про виконання покладених на нього обов'язків, що вчасно і виконувалося. У першому листі, адресованому І.І. Огієнку, проректор повідомляв, що 28 березня 1919 р. «згідно Вашому розпорядженню прийняв від П. Бучинського правління університетом» [12, с.144].

Перебуваючи на Волині, у повітовому Рівному, І.І. Огієнко втратив посаду міністра освіти через відставку уряду Сергія Остапенка, на який було багато нарікань в політикумі. Це сталося 26 квітня 1919 р. Колективу міністерства він висловив вдячність за роботу і побажав працювати «енергійно й ретельно на користь рідній школі і на славу любій Україні» [12, с.150]. За час роботи на міністерському посту, який тривав 78 днів, Огієнко зробив багато для розвитку національної освіти. Для прикладу. Під його керівництвом цей орган розробив 67 актуальних освітніх законопроектів. Майже всі вони стали законами і почали втілюватися у життя. З-поміж них вирізняємо ті, які стосувалися розвитку Кам'янець-Подільського університету. Йдеться про відкриття правничого та сільськогосподарських факультетів, заснування при університеті своєї друкарні, надання прав вченим із Галичини та Буковини працювати у вишах Наддніпрянщини, зокрема і у К-ПДУУ, надання закладу права приймати іспити на ступені магістра і доктора наук, виділення коштів для фінансування, наймолодшого з-поміж діючих, богословського факультету, створення навчально-лабораторної бази підготовки фахівців з низки спеціальностей, створення зразкового городу, початкових робіт зі спорудження корпусів університету тощо. Міністр освіти зробив десятки призначень вчених на роботу до вишу, чим зняв практично кадрову проблему, яка не вирішувалася з часу відкриття закладу, своїм наказом передав у тимчасове розпорядження університету садибу колишньої Кам'янець-Подільської дівочої дво-

класної церковно-парафіяльної школи з будинками, які були використані в освітньому процесі [11, с.103-104, 107-109, 111-115, 117, 119, 121, 123-124, 125, 129, 131-132, 137-139, 140-143].

Вдруге І.І. Огієнка, попередня праця якого не була забута, залучили до роботи у вищому управлінні республіки 15 вересня 1919 р, коли Директорія призначила його міністром культів (сповідань). Цю посаду він обіймав до кінця вересня 1922 р., доки державна влада УНР в ексилі не ліквідувала очолюване ним міністерство. На батьківщині ця робота була менш тривалою і завершилася 21 листопада 1920 р., коли український уряд, а з ним й І.І. Огієнко, за згодою польської сторони, перебралися для порятунку до Галичини. Особливістю цього етапу стало поєднання, по-перше, обов'язків ректора, міністра, члена і епізодично виконуючого обов'язки Голови Ради Народних Міністрів УНР, по-друге, крім зазначеного вище, починаючи з 15 листопада 1919 р. і до 17 жовтня 1920 р., на Огієнка лягли обов'язки ще й головноуповноваженого уряду УНР, які він де-факто виконував лише на батьківщині. А їй довелося покинути на 4 місяці, з 9 липня до 7 листопада 1920 р., виконуючи розпорядження Головного отамана військ УНР про евакуацію державних установ з Кам'янця-Подільського через воєнні події [10, с.94].

Як міністр сповідань, він двічі організував на богословському факультеті К-ПДУ курси для священників, які мали на меті допомогти слухачам засвоїти українську вимову церковнослов'янського богослужбового тексту. Перші курси, короткотермінові, на яких викладали І.І. Огієнко, інші викладачі університету, відбулися у жовтні 1919 р. Їх очолював декан богословського факультету, професор В.О. Біднов. Аудиторія нараховувала 57 осіб [1, с.84]. Другі курси, заплановані як довгострокові, проходили у червні – на початку липня 1920 р. Їх очолював приват-доцент, протоієрей П.В. Табінський. Лекції українським парафіяльним священикам читали викладачі-богослови, а також І.І. Огієнко і приват-доцент історико-філологічного факультету М.А. Плевако [9, с.362]. Зафіксовано десятки фактів, коли священики і студенти-богослови університету виконували отримані настанови і проводили службу Божу з українською вимовою церковних текстів, сприяючи тим самим початкам українізації Церкви.

Оскільки українськомовної богослужбової літератури майже не було, то І.І. Огієнко залучив вчених університету до розроблення в стінах Міністерства ісповідань проєкту з перекладу Святого Письма українською мовою. Було створено відповідну комісію на чолі з професором Є.К. Тимченком. З подачі міністра держава виділила на реалізацію цього 4 млн. грн. [6, с.560]. У підсумку вдалося перекласти діяння Святих Апостолів і опублікувати їх у 5-му томі «Записок Кам'янець-Подільського Державного Українського Університету» [9, с.363].

Працюючи повноважним представником українського уряду у зносинах з польською цивільною владою, встановленою у Кам'янці-Подільському після перебазування туди військового контингенту, який мав не допустити переходу міста і частини лівобережного Придністров'я під можливий денікінський контроль, І.І. Огієнко виконував чимало внутрішніх функцій, пов'язаних зі збереженням державного майна, підтримкою і захистом українських громадян та інституцій на території УНР, окупованій польським військом, що було передбачено у кількох відповідних офіційних документах під назвою «Повновласть», за підписом Голови Ради народних міністрів УНР І.П. Мазепи [21, с.260, 261]. У зв'язку з цим було утворено нові управлінські структури – комітет головноуповноваженого, канцелярію, більше десятка референтур, фінансовий та санітарний комітети тощо. Уряд кілька разів надав у розпорядження свого офіцій-

ного представника значні суми коштів (загалом 80 млн. крб.), а Комітет головноуповноваженого своїм рішенням спрямував на потреби українських інституцій додатково 200 млн. грн. (100 млн. крб.) [8, с.18]. Частину з них було спрямовано на забезпечення діяльності Кам'янець-Подільського університету, видавничу діяльність, підтримку студентів. Ще до від'їзду з міста уряд на потреби цього вишу, який на той час був єдино діючим в УНР українським університетом, залишив на зарплату працівникам на інші потреби 3 млн.195 тис. крб. [8, с.19]. У грудні 1919 р. І.І. Огієнко розпорядився передати закладові 125 млн. крб. на утримання трудового колективу і придбання двох житлових будинків [14, с.48]. А вже 1 січня 1920 р. він провів нараду трьох міністрів, яка погодила законопроект «Про тимчасове підвищення з 1-го грудня 1919 р. оплатних норм служачих Кам'янець-Подільського Державного Університету», яким передбачено підвищення розмірів окладів працівникам вишу за 45 тарифними розрядами [2]. Скориставшись цим, І.І. Огієнко провів через правління університету рішення про підвищення зарплати служачим університетської бібліотеки по вільному найму до 1 тис. крб. на місяць [4].

25 березня 1920 р. І.І. Огієнко оголосив постанову про поліпшення матеріального становища службовців центральних державних і низки місцевих установ, що підпорядковувалися УНР. Зарплата викладачів, завідуючих кабінетами і стипендії студентам університету зросли у 5, в той час як іншим працівникам – лише у 4 рази [20]. Напередодні Великодня скликана головноуповноваженим нарада присутніх у Кам'янці-Подільському міністрів підтримала його пропозицію щодо асигнування на видавничі справи університету 2 млн. крб. [14; 21].

Крім того, він домігся виділення фінансування для роботи комісії зі складання історичного словника української мови і вироблення правової термінології, які було створено за участю вчених університету [17, с.51].

В полі зору повноважного представника уряду і водночас ректора вишу була студентська молодь з її проблемами. Для виплати стипендій 200 юнакам і дівчатам університету, значну частину яких становили вихідці з Галичини, він провів через підпорядкований йому комітет рішення про асигнування 2,4 млн. крб. Галицькому та іншому студентству того ж вишу, яке не могло відбути до рідних місць для святкування в родинному колі Великодня, він посприяв у видачі 200 тис. крб. (цю допомогу потратили на святкові розговини, які відбулися 11 квітня 1920 р.) [17, с.42, 43]. Раді студентських представників, загальнодемократичній організації університетської молоді, було надано позику в розмірі 300 тис. крб. на відкриття дешевої їдальні для студентів та 200 тис. крб. допомоги на видання молодіжного журналу «Нова Думка» [8, с.23].

Словом, перебування І.І. Огієнка на високій урядовій посаді давало йому змогу вирішувати різні матеріальні питання життя очолованого ним вишу. До того ж свої ректорські обов'язки він виконував справно (вчасно проводив засідання правління і ради професорів, приймав громадян, контролював різні сфери життєдіяльності, вивчав громадську думку трудового колективу і студентів). Виняток становив той часовий відтинок, коли державному діячеві довелося виїхати з Кам'янця-Подільського за розпорядженням керівництва УНР. Йдеться майже про 120 днів, проведених у евакуації в Галичині, де функції ректора і головноуповноваженого виконувати не було змоги. Однак, як міністр сповідань, член і заступник голови уряду (з 16 серпня по 22 вересня 1920 р.), що не забував про свої університетські обов'язки, він зніціював і домігся прийняття урядом рішень щодо асигнування спочатку 50 тис. польських марок, а

згодом 1 млн. грн. для на придбання іноземної літератури за кордоном для богословського та історико-філологічного факультетів К-ПДУУ [5, с.186, 246].

Відсутність ректора на початку третього по рахунку навчального року окремі, політично заангажовані викладачі сприймали негативно. Про це в еміграції згадував Л.Т. Білецький. Вони пропонували обрати на посаду керівника вишу проректора, утім той привселюдно відмовився. Рада професорів обговорила опубліковане в одній із місцевих газет інтерв'ю М.О. Драй-Хмара, у якому той гостро висловився проти поєднання І.І. Огієнком посад ректора і міністра, та гостро висловилася проти спроби розколоти науково-педагогічний колектив [12, с.236-237]. Цікаво, що на цьому спробі усунути І.І. Огієнка від керівництва університету не закінчилися. 31 жовтня 1920 р. відбувся пленум Подільської районної організації Української Національної Ради, який засудив часту відсутність ректора на роботі, його участь у політичному житті й висловився за його зміщення з керівної посади [24]. І це при тому, що у важкі місяці зими і весни 1920 р. університет здійснював свою активну, наполегливу працю завдяки великій матеріальній підтримці, яку І.І. Огієнко зумів організувати з державних джерел, за що згодом потрапив під розслідування про витрачання державних коштів, зніщйоване С.В. Петлюрою у вересні 1920 р. (воно закінчилося нічим) [7, с.33-34].

З погляду планомірного життя країни (з відомих причин його досягти так і не вдалося), для більш раціонального і повного використання кадрового ресурсу в освіті і державному управлінні загалом варто було б не поєднувати посади, які накладали додаткове навантаження на конкретних осіб, серйозно ускладнювали їх трудову діяльність і сімейні відносини. Утім, в конкретних ситуаціях, пов'язаних із кровопролитною війною, перманентною кризою державності, гострим політичним протистоянням і різким скороченням підконтрольної українській владі території, що мало місце у 1919-1920 рр., така практика не була значно поширеною, дозволяла заповнити вакансії і свідчила про відсутність достатнього резерву кадрів. У випадку з Огієнком держава отримала умілого, патріотичного, енергійного, ініціативного, децю амбітного сумісника, який, спираючись на свій фах, аналітичні здібності, певний освітньо-управлінський досвід у Київському народному українському університеті, розуміння поставлених завдань і вироблення механізму їх розв'язання, загалом отримував позитивні результати діяльності, що продовжувало його різновекторну управлінську кар'єру. Зрештою, вона припинилася у зв'язку з поразкою Української революції у листопаді 1920 р. і від'їздом керівних органів УНР на еміграцію.

Висновки. Керівництво УНР неодноразово залучало ректора К-ПДУУ Івана Огієнка до роботи у вищому ешелоні влади української держави, де він у різний час посідав міністерські посади, був членом українського уряду і його головним уповноваженим представником у зносинах з польськими адміністративними органами у Кам'янці-Подільському. Завдяки своїм здібностям, постійній цілеспрямованості, наполегливості і великій самовіддачі, що виявлялися одночасно на різних посадах, вдалося забезпечити ефективне вирішення покладених на нього посадових обов'язків, що давало корисні для справи результати, відповідало інтересам держави і суспільства. Завдяки цьому багато виграв університет – кадрово, фінансово, матеріально-технічно, соціально. Хоча з особистісного погляду така практика виснажувала сумісника і серйозно перевантажувала його, перешкоджала організованому відпочинку, негативно позначалося на його майбутньому здоров'ї. Подібне засвідчувало про брак реального кадрового резерву в державі і потребу вирішення цього питання в майбутньому.

Перспективи дослідження. Надалі під цим кутом зору варто дослідити виконання Іваном Огієнком різних громадських обов'язків, у першу чергу керівника Подільського відділу Українського Червоного Хреста у 1919-1920 рр., що забирало у нього чимало часу, потрібного для державницької, наукової і викладацької роботи.

Список використаних джерел і літератури:

1. Андрусичин Б.І. Церква в Українській Державі 1917-1920 рр. (доба Директорії УНР): навч. посібник. Київ: Либідь, 1997. 176 с.
2. Державний архів Хмельницької обл. Ф. Р. 582. Оп. 1. Спр. 2. Арк. 60-60зв.
3. Державний архів Хмельницької обл. Ф. Р. 582. Оп. 1. Спр. 13. Арк. 28.
4. Державний архів Хмельницької обл. Ф. Р. 582. Оп. 1. Спр. 137. Арк. 7.
5. Директорія, Рада Народних Міністрів Української Народної Республіки. Листопад 1918 – листопад 1920 рр.: док. і матеріали. У 2-х томах, 3-х частинах / редкол.: В. Верстюк (керівник) та ін. Київ: Вид-во імені Олени Теліги, 2006. Т. 2. 744 с.
6. Директорія, Рада Народних міністрів Української Народної Республіки, Листопад 1918 – листопад 1920 рр.: док. і матеріали. У 2-х томах, 3-х частинах / редкол.: В. Верстюк (керівник) та ін. Київ: Вид-во імені Олени Теліги, 2006. Т. 1. 688 с.
7. Завальнюк О. Візія Симона Петлюра діяльності Івана Огієнка як головно уповноваженого уряду УНР (листопад 1919 – жовтень 1920 рр.). *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: Науковий збірник: Серія історична* / редкол.: С.А. Копилов (гол. ред.) та ін. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2020. С. 26-37.
8. Завальнюк О.М. І.І. Огієнко: турбота про українські інституції та громадян УНР за польського адміністрування на Поділлі (листопад 1919 – липень 1920 рр.) (до 130-річчя від дня народження видатного українського діяча Івана Івановича Огієнка). *Іван Огієнко і сучасна наука та освіта: науковий збірник: серія історична та філологічна* / редкол.: О.М. Завальнюк (гол. ред.), Є.І. Сохацька (відп. ред.) та ін. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Поділ. нац. ун-т ім. І. Огієнка, 2012. Вип. ІХ. С. 16-27.
9. Завальнюк О. Міністерство ісповідань УНР за Івана Огієнка: формування та реалізація основних напрямків державно-церковної політики (вересень 1919 – листопад 1920 р.). *Стародавній Междибіж в історико-культурній спадщині України: наук. вісник з проблем регіональної історії та пам'яткознавства*. Хмельницький, 2014. Ч. 2. С. 358-368.
10. Завальнюк О.М. Місто Кам'янець-Подільський у другій половині 1920 року: зміни в політичному образі, втрата статусу державного центру УНР. *Хмельницькі краєзнавчі студії: наук.-краєн. зб.* / редкол.: Л.В. Баженов (голова), Ю.І. Блажевич (співголова), С.М. Єсюнін (відп. секр.) та ін. Хмельницький: ФОП Стрихар А.М., 2018. Вип. 15. С. 91-105.
11. Іван Огієнко – організатор, керівник і оборонець Кам'янець-Подільського державного українського університету (1918-1920 рр.): Документи. Матеріали. Світлина. Хроніка діяльності / укладачі й автори статті С.А. Копилов, О.М. Завальнюк. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2014. 384 с.
12. Кам'янець-Подільський державний український університет (1918-1921). Ювілейні спогади / упоряд. та автор передмови В.Р. Адамський. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2015. 359 с.
13. Ляхощкий В.П. Просвітитель. Видавничо-редакційна діяльність Івана Огієнка (митрополита Іларіона). Київ: Вид-во імені Олени Теліги, 2000. С. 13-21.
14. Ляхощкий В.П. Тільки книжка принесе волю українському народові... Книга, бібліотека, архів у житті та діяльності Івана Огієнка (митрополита Іларіона). Київ: Вид-во імені Олени Теліги, 2000. С.29-31.
15. Наш шлях. Кам'янець-Подільський, 1920. 27 квітня. Ч. 83. С. 4.
16. Нова Рада. 1919. 11 січня (29 грудня). №7. С. 3.

17. Огієнко Іван. Рятуння України. На тяжкій службі своєму народові. 2-е вид. Вінніпег: Тов-во «Волинь», 1968. 94 с.
18. Тимошик М.С. Голгофа Івана Огієнка. Українознавчі проблеми в державотворчій, науковій, редакторській та видавничій діяльності: монографія / передмова М.Г. Жулинського. Київ: Заповіт, 1997. С. 45-51.
19. Тимошик М.С. «Лишусь навіки з чужиною...» Митрополит Іларіон (Іван Огієнко) і українське відродження. Вінніпег: Український православний Собор Св. Покрови; Київ: Науково-видавничий центр «Наша культура і наука», 2000. С.65-78.
20. Тимошик М. Його бій за державність. Київ: Наша культура і наука, 2017. С. 54-82.
21. Тюрменко І.І. Державницька діяльність Івана Огієнка (митрополита Іларіона): монографія / передмова Н.І. Миронець. Київ, 1998. С. 42-82.
22. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України (ЦДАВО України). Ф. 1131. Оп. 1. Спр. 35. Арк. 47.
23. ЦДАВО України. Ф. 1131. Оп. 1. Спр. 36. Арк. 30.
24. ЦДАВО України. Ф. 2582. Оп. 1. Спр. 188. Арк. 110.

References:

1. Andrusyshyn, B.I. (1997). Tserkva v Ukrainii Derzhavi 1917-1920 rr. (doba Dyrektorii UNR): navch. Posibnyk [The Church in the Ukrainian State in 1917-1920 (the Era of the Directorate of the Ukrainian National Assembly): study guide]. Kyiv: Lybid. [in Ukr.].
2. Derzhavnyi arkhiv Khmelnytskoi obl. [State Archives of Khmelnytsky Oblast]. F. R. 582. Op. 1. Spr. 2. Ark. 60-60zv. [in Ukr.].
3. Derzhavnyi arkhiv Khmelnytskoi obl. [State Archives of Khmelnytsky Oblast]. F. R. 582. Op. 1. Spr. 13. Ark. 28. [in Ukr.].
4. Derzhavnyi arkhiv Khmelnytskoi obl. [State Archives of Khmelnytsky Oblast]. F. R. 582. Op. 1. Spr. 137. Ark. 7. [in Ukr.].
5. Dyrektoriiia, Rada Narodnykh Ministriv Ukrainskoi Narodnoi Respubliky. Lystopad 1918 – lystopad 1920 rr.: Dok. i materialy [Directorate, Council of People's Ministers of the Ukrainian People's Republic. November 1918 – November 1920: Documents and materials] U 2-kh tomakh, 3-kh chastynakh / redkol.: V. Verstiuk (kerivnyk) ta in. Kyiv: Vyd-vo imeni Oleny Telihy (2006). T. 2. [in Ukr.].
6. Dyrektoriiia, Rada Narodnykh ministriv Ukrainskoi Narodnoi Respubliky, Lystopad 1918 – lystopad 1920 rr.: Dok. i materialy [Directorate, Council of People's Ministers of the Ukrainian People's Republic. November 1918 – November 1920: Documents and materials] U 2-kh tomakh, 3-kh chastynakh / redkol.: V. Verstiuk (kerivnyk) ta in. Kyiv: Vyd-vo imeni Oleny Telihy (2006). T. 1. [in Ukr.].
7. Zavalniuk, O. (2020). Viziia Symona Petliura diialnosti Ivana Ohiiienka yak holovno upovnovazhenoho uriadu UNR (lystopad 1919 – zhovten 1920 rr.) [Symon Petliur's Vision of Ivan Ohienko's Activities as the Chief Plenipotentiary of the UPR Government (November 1919 – October 1920)]. *Ivan Ohiiienko i suchasna nauka ta osvita: Naukovi zbiryk: Seriia istorychna [Ivan Ohienko and Modern Science and Education: Scientific Collection: Historical series]* / redkol.: S.A. Kopylov (hol. red.) ta in. Kamianets-Podilskyi: Kamianets-Podil. nats. un-t im. I. Ohiiienka. S. 26-37. [in Ukr.].
8. Zavalniuk, O.M. (2012). I.I. Ohiiienko: turbota pro ukraïnski instytutsii ta hromadian UNR za polskoho administruvannia na Podilli (lystopad 1919 – lypen 1920 rr.) (do 130-richchia vid dnia narodzhennia vydatnoho ukraïnskoho diiacha Ivana Ivanovycha Ohiiienka) [I. Ohienko: Care for Ukrainian Institutions and Citizens Directorate of the Ukrainian National Assembly under Polish Administration in Podillia (November 1919 – July 1920) (to the 130th anniversary of the birth of the prominent Ukrainian figure Ivan Ivanovyche Ohienko)]. *Ivan Ohiiienko i suchasna nauka ta osvita: naukovi zbiryk: seriia istorychna ta filolohichna [Ivan Ohienko and modern science*

- and education: a scientific collection: historical and philological series*] / redkol.: O.M. Zavalniuk (hol. red.), Ye.I. Sokhatska (vidp. red.) ta in. Kamianets-Podilskiy: Kamianets-Podil. nats. un-t im. I. Ohiiienka. Vyp. IX. S. 16-27. [in Ukr.].
9. Zavalniuk, O. (2014). Ministerstvo ispovidan UNR za Ivana Ohiiienka: formuvannia ta realizatsiia osnovnykh napriamkiv derzhavno-tserkovnoi polityky (veresen 1919 – lystopad 1920 r.) [Ministry of Confessions Directorate of the Ukrainian National Assembly under Ivan Ohiiienko: Formation and Implementation of the Main Directions of State-Church Policy (September 1919 – November 1920)]. *Starodavnii Medzhbizh v istoriko-kulturnii spadshchyni Ukrainy: nauk. visnyk z problem rehionalnoi istorii ta pamiatkoznavstva* [Ancient Medzhbizh in the historical and cultural heritage of Ukraine: a scientific bulletin on the problems of regional history and monument studies]. Khmelnytskyi. Vyp. 2. S. 358-368. [in Ukr.].
 10. Zavalniuk, O.M. (2018). Misto Kamianets-Podilskiy u druii polovyni 1920 roku: zminy v politychnomu obrazi, vtrata statusu derzhavnogo tsentru UNR [The City of Kamianets-Podilskiy in the Second Half of 1920: Changes in Political Image, Loss of the Status Directorate of the Ukrainian National Assembly]. *Khmelnytski kraieznavchi studii: nauk-kraien. zb.* [Khmelnytsky local history studies: a scientific and regional collection] / redkol.: Bazhenov L.V. (holova), Blazhevych Yu.I. (spivholova), Yesiunin S.M. (vidp. sekr.) ta in. Khmelnytskyi: FOP Strykhar A.M. Vyp. 15. S. 91-105. [in Ukr.].
 11. Ivan Ohiiienko – orhanizator, kerivnyk i oboronets Kamianets-Podilskoho derzhavnogo ukrainskoho universytetu (1918-1920 rr.): Dokumenty. Materialy. Svitlyny. Khronika diialnosti [Ivan Ohiiienko – organizer, leader and defender of the Kamianets-Podilskiy State Ukrainian University (1918-1920): Documents. Materials. Photos. Chronicle of activities] / ukladachi y avtory statti S.A. Kopylov, O.M. Zavalniuk. Kamianets-Podilskiy: PP «Medobory-2006» (2014). [in Ukr.].
 12. Kamianets-Podilskiy derzhavnyi ukrainskyi universytet (1918-1921). Yuvileini spohady (2015) [Kamianets-Podilskiy State Ukrainian University (1918-1921). Jubilee memories] / uporiad. ta avtor premdovy V.R. Adamskyi. Kamianets-Podilskiy: Medobory-2006. [in Ukr.].
 13. Liakhotskyi, V.P. (2000). Prosvitytel. Vydavnycho-redaktsiina diialnist Ivana Ohiiienka (mytropolya Ilariona) [An enlightener. Publishing and editorial activity of Ivan Ohiiienko (Metropolitan Hilarion)]. Kyiv: Vyd-vo imeni Oleny Telihy. S. 13-21. [in Ukr.].
 14. Liakhotskyi, V.P. (2000). Tily knyzhka prynese voliu ukrainskomu narodovi... Knyha, biblioteka, arkhiv u zhytti ta diialnosti Ivana Ohiiienka (mytropolya Ilariona) [Only the book will bring freedom to the Ukrainian people... The book, the library, the archive in the life and work of Ivan Ohiiienko (Metropolitan Hilarion)]. Kyiv: Vyd-vo imeni Oleny Telihy. S. 29-31. [in Ukr.].
 15. Nash shliakh [Our way]. Kamianets-Podilskiy Ch. 83 (1920, 27 kvitnia). S. 4. [in Ukr.].
 16. Nova Rada [New Council]. №7 (1919, 11 sichnia (29 hrudnia)). S. 3. [in Ukr.].
 17. Ohiiienko Ivan. Riaturvannia Ukrainy. Na tiazhkii sluzhbi svoiemu narodovi [Ohiiienko Ivan. Saving Ukraine. In the hard service of his people] (1968). 2-e vyd. Vinnipeh: Tov-vo «Volyn». [in Ukr.].
 18. Tymoshyk, M.S. (1997). Holhofa Ivana Ohiiienka. Ukrainoznavchi problemy v derzhavotvorchii, naukovii, redaktorskii ta vydavnychii diialnosti: Monohrafiia [Ivan Ohiiienko's Calvary. Ukrainian Studies Problems in State-Building, Scientific, Editorial and Publishing Activities: A monograph] / premdova M.H. Zhulynskoho. Kyiv: Zapovit. S. 45-51. [in Ukr.].
 19. Tymoshyk, M.S. (2000). «Lyshus naviky z chuzhynoiu...» Mytropolyt Ilarion (Ivan Ohiiienko) i ukrainske vidrodzhennia [«I will remain forever with a foreign land...» Metropolitan Hilarion (Ivan Ohiiienko) and the Ukrainian revival]. Vinnipeh: Ukrainskyi pravoslavnyi Sobor Sv. Pokrovy; Kyiv: Naukovo-vydavnychi tsentr «Nasha kultura i nauka». S. 65-78. [in Ukr.].

20. Tymoshyk, M. (2017). *Yoho bii za derzhavnist* [His fight for statehood]. Kyiv: Nasha kultura i nauka. S. 54-82. [in Ukr.].
21. Tiurmenko, I.I. (1998). *Derzhavnytska diialnist Ivana Ohiiienka (mytropolyta Ilariona): monohrafiia* [The State Activity of Ivan Ohiiienko (Metropolitan Hilarion): A Monograph] / peredmova N.I. Myronets. Kyiv. S. 42-82. [in Ukr.].
22. *Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchyykh orhaniv vlady i upravlinnia Ukrainy (TsDAVO Ukrainy)* [Central State Archive of Higher Authorities and Governments of Ukraine (CSAHA Ukraine)]. F. 1131. Op. 1. Spr. 35. Ark. 47. [in Ukr.].
23. *TsDAVO Ukrainy* [CSAHA Ukraine]. F. 1131. Op. 1. Spr. 36. Ark. 30. [in Ukr.].
24. *TsDAVO Ukrainy* [CSAHA Ukraine]. F. 2582. Op. 1. Spr. 188. Ark. 110. [in Ukr.].

Olexandr Zavalniuk

**IVAN OHIIENKO WORKING AS RECTOR OF KAMIANETS-
PODILSKYI UNIVERSITY AND MINISTER OF EDUCATION /
CONFESSIONS / CHIEF REPRESENTATIVE OF THE UKRAINIAN
PEOPLE'S REPUBLIC GOVERNMENT: EXPEDIENCY,
EFFECTIVENESS AND SIGNIFICANCE (1919-1920)**

The issue of Ivan Ohiienko's simultaneous realization of his organizational potential in various high positions in the Ukrainian National People's Republic, which were related to the educational, spiritual and administrative spheres and subordinated to the interests of national revival, is being investigated. The relevance of the topic is prompted by the need for a personal dimension of the role of the Ukrainian elite in the revolution by example of one of the most active high-ranking leaders in 1919-1920 and learning lessons for future generations.

The purpose of the article is to clarify the main content, expediency, effectiveness and significance of the multi-disciplinary activity by Ivan Ohiienko for the national revival of 1919-1920, who, during certain stages, simultaneously combined the performance of various state-administrative duties. To achieve it, such research methods as general scientific (analysis, synthesis, systematization, induction, deduction), related sciences (political anthropology and psychology) and special-historical (structural-functional, chronological, historical-biographical, selective) were used.

Scientific novelty: for the first time, the public activity of a scientist, educator and statesman who simultaneously held several important positions and realized his organizational, intellectual and managerial potential in the interests of Ukrainian national revival is covered comprehensively.

Conclusions. The authorities of UNR repeatedly engaged the rector of K-PDUU Ivan Ohiienko to work in the highest echelon of the Ukrainian state power, where he held ministerial positions, was a member of the Ukrainian government and its main authorized representative in communication with Polish administrative bodies in Kamianets-Podilskyi. Thanks to his abilities, constant determination, perseverance and great self-sacrifice, which were manifested simultaneously in various positions, he managed to ensure the resolution of the official duties assigned to him at a completely positive level, which gave useful results for the case, corresponded to the interests of the state and society. Although from a personal point of view, this practice exhausted the part-time worker and seriously overloaded him. This testified to the lack of a real personnel reserve in the state and the need to solve this issue.

Key words: the Ukrainian People's Republic, Ivan Ohiienko, Rector, Minister of Education, Minister of Confessions, Chief Representative of the UNR government, personnel reserve.

Отримано: 24.10.2023 р.